

Pension: tryggheten du bygger upp under hela livet

Berättelse

Pengar för tiden efter arbetslivet

Pension är de pengar man får varje månad när man har slutat arbeta och blivit äldre. I Sverige byggs pensionen upp under hela arbetslivet, lite i taget. Varje månad du jobbar läggs en del av din lön undan, och de pengarna får du sedan tillbaka först långt senare i livet. Tanken är att du ska kunna leva ett tryggt liv även när du inte längre har en vanlig lön. För den som är ny i Sverige kan systemet verka krångligt, men det blir lättare att förstå om man delar upp det i tre delar.

Tre delar som byggs ihop

Den första delen är den allmänna pensionen, som kommer från staten. Den sköts och betalas ut av en statlig myndighet som heter Pensionsmyndigheten. Varje år sätts 18,5 procent av din pensionsgrundande inkomst av till den allmänna pensionen, upp till ett tak. Den allmänna pensionen har i sin tur två delar: inkomstpensionen, som är den största (16 procent av inkomsten), och premiepensionen (2,5 procent). I premiepensionen kan du själv välja i vilka fonder dina pengar ska placeras. Reglerna är samma för alla som arbetar och betalar skatt, men hur stor pensionen blir beror på hur mycket man har tjänat. Ju längre man arbetar och ju mer man tjänar, desto högre blir oftast pensionen.

Den andra delen är tjänstepensionen, som kommer från arbetsgivaren och betalas in utöver lönen. Enligt Pensionsmyndigheten har ungefär 9 av 10 anställda i Sverige tjänstepension, men alla arbetsgivare betalar inte in den. Hur mycket arbetsgivaren betalar in varierar mellan olika jobb och avtal. Eftersom alla jobb inte ger tjänstepension är det klokt att fråga sin arbetsgivare hur det ser ut på den egna arbetsplatsen.

Den tredje delen är ett eget, frivilligt sparande. Det betyder att du själv väljer om du vill spara extra till din pension, till exempel hos en bank eller ett försäkringsbolag. Man måste inte, och många väljer att inte göra det. Tillsammans bildar de tre delarna en hel pension, ungefär som tre olika krukor som fylls på vid sidan av varandra.

Ett skydd för den som har det svårt

Men hur går det för den som har haft låg lön eller inte har kunnat arbeta? För dem finns ett grundskydd som kallas garantipension. Garantipensionen ska se till att ingen i Sverige står helt utan pengar som äldre. Hur mycket man får beror bland annat på hur många år man har bott i landet. Reglerna kan vara svåra, särskilt för den som har flyttat mellan olika länder under livet. Därför är det bäst att kontakta Pensionsmyndigheten för att få veta vad som gäller i just det egna fallet, i stället för att gissa.

När får man ta ut pensionen?

Man kan inte börja ta ut den allmänna pensionen hur tidigt som helst. Det finns ingen enda fast pensionsålder, utan en lägsta ålder som höjs stegvis i takt med att människor lever allt längre. Det här kallas ibland för riktålder. Exakt när just du kan gå i pension beror på vilket år du är född. År 2026 är den lägsta åldern för att ta ut allmän pension 64 år, och garantipension kan man få tidigast vid 67 år, men eftersom åldrarna höjs med tiden ska man alltid kontrollera den aktuella åldern hos Pensionsmyndigheten och inte lita på en gammal siffra man har hört. Man kan ofta också välja att arbeta och ta ut pension samtidigt.

Håll koll med det orange kuvertet

Varje år skickar Pensionsmyndigheten ut ett årsbesked som de flesta känner igen på färgen: det kommer i ett orange kuvert. I det kan du se hur mycket allmän pension du har tjänat in. Ett bra första steg om man vill förstå sin egen pension är att läsa det orange kuvertet och att logga in hos Pensionsmyndigheten. Det viktigaste att komma ihåg är inte de exakta talen, utan själva idén: i Sverige bygger man tillsammans med staten och arbetsgivaren upp en trygghet för tiden efter arbetslivet, och staten har dessutom ett grundskydd för den som har haft det svårt. Vill man ha säkra och uppdaterade uppgifter ska man alltid vända sig till Pensionsmyndigheten.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
arbetsliv	alla de år man arbetar i livet
trygg	säker; man behöver inte vara rädd eller orolig
inkomst	de pengar man tjänar, till exempel lön
myndighet	ett kontor som staten styr och som sköter en viktig uppgift
inkomstpension	den största delen av den allmänna pensionen
premiepension	en mindre del av pensionen där man själv kan välja fonder
fond	en plats där pengar placeras och kan växa eller minska
arbetsgivare	den man jobbar för och som betalar lön
frivillig	något man själv väljer; man måste inte
grundskydd	en lägsta hjälp så att ingen står helt utan pengar
riktålder	en pensionsålder som höjs stegvis när vi lever längre
årsbesked	ett brev en gång om året med information om din pension
stegvis	lite i taget, steg för steg

Läsförståelsefrågor

1. Vad är tanken med pensionen enligt texten?
 1. Att man ska bli rik så fort man börjar arbeta.
 2. Att man ska kunna leva tryggt även när man inte längre har en vanlig lön.
 3. Att staten ska få in mer skatt.
2. Vilka tre delar består pensionen oftast av?
 1. Lön, skatt och bonus.
 2. Allmän pension, tjänstepension och eget sparande.
 3. Bank, försäkring och lån.
3. Vad är speciellt med premiepensionen?
 1. Man kan själv välja i vilka fonder pengarna ska placeras.
 2. Den betalas bara ut till den som redan är rik.
 3. Den kommer från arbetsgivaren.
4. Vad betyder ordet "frivilligt" i texten om det egna sparandet?
 1. Att man är tvungen att spara extra.
 2. Att man själv väljer om man vill spara extra eller inte.
 3. Att staten bestämmer hur mycket man sparar.
5. Vad är garantipensionen till för?
 1. Den är en extra bonus till den som redan har hög pension.
 2. Den är ett grundskydd för den som har haft låg eller ingen inkomst.
 3. Den är ett lån man måste betala tillbaka.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Pensionen byggs upp lite i taget under arbetslivet.
 2. Alla arbetsgivare i Sverige betalar in tjänstepension.
 3. Pensionsmyndigheten skickar varje år ut ett årsbesked i ett orange kuvert.
7. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Man kan ta ut den allmänna pensionen hur tidigt som helst.
 2. Garantipensionen beror bland annat på hur många år man har bott i Sverige.
 3. Tjänstepensionen är alltid den största delen av pensionen.
8. Texten jämför de tre delarna med "tre olika krukor som fylls på vid sidan av varandra". Förklara med egna ord vad bilden vill visa.
9. Varför skriver texten att man ska kontrollera den aktuella pensionsåldern hos Pensionsmyndigheten i stället för att lita på en siffra man har hört? Svara med stöd i texten.

10. Texten säger att det inte finns "någon enda fast pensionsålder". Vad menas med det, och varför ändras åldern över tid?
11. Varför kan det vara extra viktigt för någon som har flyttat mellan olika länder att kontakta Pensionsmyndigheten? Svara med stöd i texten.
12. Texten tar med både hur systemet fungerar och hur osäkra de exakta åldrarna är. Varför tror du att texten är så noga med att markera att åldrar och siffror ändras?

Facit

1. 1. Att man ska kunna leva tryggt även när man inte längre har en vanlig lön.
2. 1. Allmän pension, tjänstepension och eget sparande.
3. 1. Man kan själv välja i vilka fonder pengarna ska placeras.
4. 1. Att man själv väljer om man vill spara extra eller inte.
5. 1. Den är ett grundskydd för den som har haft låg eller ingen inkomst.
6. 1. ja b) nej (ungefär 9 av 10 anställda har tjänstepension, men alla arbetsgivare betalar inte in den) c) ja
7. 1. nej (det finns en lägsta ålder) b) ja c) det står inte i texten (texten jämför inte storleken på delarna)
8. Exempel på svar: Bilden vill visa att de tre delarna fylls på var för sig men samtidigt, och att de tillsammans blir hela pensionen. Pengarna kommer alltså från flera håll på en gång.
9. Exempel på svar: Pensionsåldern höjs stegvis och beror på vilket år man är född, så åldern ändras med tiden. En gammal siffra kan därför vara fel, och det säkraste är att fråga myndigheten om vad som gäller för en själv.
10. Exempel på svar: Att åldern inte är samma för alla och inte ligger fast. Den höjs steg för steg eftersom människor lever allt längre, och den beror på vilket år man är född.
11. Exempel på svar: Reglerna för garantipension beror på hur länge man har bott i Sverige och kan vara svåra för den som flyttat mellan länder. Pensionsmyndigheten kan ge besked om exakt vad som gäller i det egna fallet, i stället för att man gissar.
12. Exempel på svar: För att inte sprida uppgifter som snabbt kan bli fel. Det är ärligt och ansvarsfullt att visa att åldrar och siffror ändras, så att läsaren vet att man alltid bör kontrollera de aktuella uppgifterna hos Pensionsmyndigheten.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten lämpar sig för fördjupat arbete med samhälle och välfärd, och för att öva ord om ekonomi och myndigheter (inkomst, fond, avtal, grundskydd). Tema: hur trygghet på äldre dagar byggs upp gemensamt och hur ett system kan förändras över tid. Flera frågor (8, 9, 10, 11, 12) kräver inferens och att eleven väger samman olika delar av texten. Lyft gärna hur texten medvetet skiljer på det stabila i systemet (tre delar, fasta procentsatser, ett grundskydd, en ansvarig myndighet, det orange kuvertet) och de osäkra detaljerna (exakta åldrar som ändras varje år och beror på födelseår). Bra utgångspunkt för att jämföra med hur pension eller stöd till äldre fungerar i elevernas egna länder, och för att öva på att hitta säkra, uppdaterade uppgifter hos en myndighet.

Diskussionsfrågor

- Hur tar samhället hand om äldre människor där du kommer ifrån? Får man pengar från staten, från familjen eller från något annat håll?
- Texten beskriver tre delar i pensionen. Vilken av delarna tycker du verkar viktigast, och varför?
- Det egna sparandet är frivilligt. Vad finns det för fördelar och nackdelar med att spara extra själv?
- Texten påminner flera gånger om att man ska vända sig till Pensionsmyndigheten för säkra uppgifter. Varför är det viktigt att veta var man hittar pålitlig information om pengar och regler?
- **Skriv (6–8 meningar):** Skriv en kort text om hur du tänker kring tiden efter arbetslivet. Vad skulle du vilja göra, var skulle du vilja bo, och vad tror du att du behöver göra redan nu för att få en trygg pension?

Källor och faktagranskning

- Pensionsmyndigheten – Pensionens alla delar: <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/sa-fungerar-pensionen/pensionens-alla-delar>
- Pensionsmyndigheten – Det här är allmän pension från staten: <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/sa-fungerar-pensionen/allman-pension>
- Pensionsmyndigheten – Riktålder och pensionsåldrar: <https://www.pensionsmyndigheten.se/ga-i-pension/planera-din-pension/pensionsaldrar-och-riktalder>
- Pensionsmyndigheten – Orange kuvert (årsbesked): <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/sa-fungerar-pensionen/orange-kuvert-arsbesked-for-allmanna-pensionen>

Faktagranskad mot Pensionsmyndighetens information i juni 2026. Nyckelfakta: Pension är pengar man får varje månad när man har slutat arbeta, oftast när man blir äldre. Det svenska systemet förklaras ofta i tre delar — allmän pension (från staten, sköts av Pensionsmyndigheten), tjänstepension (betalas in av arbetsgivaren utöver lönen) och eget privat sparande (frivilligt). Varje år sätts 18,5 procent av den pensionsgrundande inkomsten av till den allmänna pensionen, upp till ett tak. Den allmänna pensionen består av inkomstpension (16 procent) och premiepension (2,5 procent), där man själv kan välja fonder. Garantipension är ett grundskydd för den som haft låg eller ingen inkomst och beror bl.a. på hur många år man bott i Sverige. Enligt Pensionsmyndigheten har ungefär 9 av 10 anställda tjänstepension, men alla arbetsgivare betalar inte in den, så det är bra att kontrollera. Varje år skickas ett "orange kuvert" (årsbesked) ut som visar hur mycket allmän pension man har tjänat in. Ju längre man arbetar och ju mer man tjänar, desto högre blir oftast pensionen, och man kan ofta arbeta och ta ut pension samtidigt. OSÄKERHET / MYTER (markerade försiktigt i texterna): Det finns ingen enda fast pensionsålder. Åldersgränserna ändras över tid, höjs i takt med medellivslängden (begreppet "riktålder") och beror på födelseår. År 2026 är lägsta åldern för att ta ut allmän pension 64 år och garantipension kan man få tidigast vid 67 år, men texterna skriver generellt och hänvisar till Pensionsmyndigheten för aktuella siffror i stället för att låsa fast ett årtal. Tjänstepensionens storlek (ofta runt 4,5–6 procent av lönen) varierar mellan kollektivavtal och arbetsgivare och anges som "vanligt", inte som en exakt regel. Taket för pensionsgrundande inkomst (7,5 inkomstbasbelopp) räknas om varje år och nämns allmänt utan exakt kronbelopp.

